

Ivica Hajdučeková¹

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Filozofická fakulta
<https://orcid.org/0000-0001-7718-335X>

Lívia Barnišinová²

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Filozofická fakulta
<https://orcid.org/0000-0001-6162-7374>

INOVATÍVNE FORMY HODNOTENIA VO VYSOKOŠKOLSKOM VZDELÁVANÍ³

Príspevok predstavuje realizáciu a výsledky inovatívnej formy hodnotenia v predmete *úvod do štúdia literatúry*, ktorá je založená na postupoch *konštruktivizmu* v prepojení na metodológiu literárnej vedy (na materiáli prózy slovenského realizmu). V centre záverečného hodnotenia sú preto nadobudnuté zručnosti a kompetencie, ktoré študenti po absolvovaní kognitívnej a empirickej zložky predmetu preukážu. Skúsenosti z 3 rokov realizácie (aj s využitím metódy *team teaching*) ukázali, že inovatívne metódy podporujú rozvoj literárnovedného myslenia a interpretačných kompetencií študentov 1. ročníka bakalárskeho štúdia slovenského jazyka a literatúry. O účinku zážitkovo-komunikačného modelu hodnotenia realizovaného stratégiou EUR svedčia reflexie študentov, ale aj ich úspešnosť vo vyšších ročníkoch štúdia, keďže autoevalvácia výkonu sa stala integrálnou súčasťou ich odborných kompetencií.

Kľúčové slová: konštruktivizmus, EUR, e-learning, Jozef Gregor Tajovský, štruktúrna analýza a interpretácia

Úvod. Vstup na akademickú pôdu v zimnom semestri 2020 bol (nielen) pre slovenských študentov prvého ročníka poznačený pandemiou, ktorá vyvolávala otázky, aké bude štúdium v zmenených podmienkach. Vyučujúci mohli v rámci e-learningového, resp. blended learningového prostredia LMS Moodle (vytvorené

¹ ivica.hajducekova@upjs.sk

² livia.barnisinova@upjs.sk

³ Príspevok vznikol v rámci úloh projektu APVV – 19 – 0244 *Metodologické postupy v literárnovednom výskume s presahom do mediálneho prostredia*. Zodpovedný riešiteľ: prof. PhDr. Ján Gbúr, CSc. Doba riešenia: 2020 – 2024.

v rámci projektu IPEL – Inštitucionálna podpora e-learningu), ktoré je na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach dlhodobou podporované, realizovať dištančnú formu štúdia. Online vyučovanie preverilo a výrazne podporilo rozvoj e-zručností a e-gramotnosti učiteľov aj študentov. V týchto atypických podmienkach sa v povinnom predmete *úvod do štúdia literatúry* v programe slovenský jazyk a literatúra v kombináciách realizovala inovatívna stratégia hodnotenia, naplňajúca požiadavku prezentovať v akademickom prostredí výskumné výsledky pracoviska, pričom bola motivovaná aj úlohami v APVV projekte, ktorý má ambíciu podporovať mladých vedcov a mladé talenty spomedzi študentov. Napr. v bloku popularizácia vedeckého výskumu je realizované vedenie interdisciplinárne orientovaných diplomových prác a tiež dizertačných prác s orientáciou na kognitívnu literárnu vedu a slovenskú literárnu kritiku z prelomu 19. a 20. storočia. Do tímu vyučujúcich, v intenciách metódy team teaching, bola preto popri doktorandke literárnej vedy Mgr. Andrei Fedorkovej, PhD., ktorá počas štúdia viedla semináre z predmetu, zaradená aj PaedDr. Lívia Barnišinová, PhD., absolventka literárnej vedy (2018) a spoluriešiteľka APVV projektu.

Cieľom inovatívnej formy hodnotenia bolo overovať:

1. kognitívnu zložku vzdelávania (preferujúcu zväčša didaktiku pamäte) s dôrazom na usúvzťažňovanie nových poznatkov, ich transformáciu a aplikáciu,
2. afektívnu zložku, ktorá je v literatúre spätá s literárnokritickým prehodnocovaním umeleckej kvality textu,
3. psychomotorickú zložku so zameraním na prácu s odbornými zdrojmi a informáciami, ich vyhľadávanie v online prostredí, na uplatňovanie interpretačných algoritmov, metodologických postupov a odhaľovanie autorských stratégií v umeleckých textoch.

V centre pozornosti bol strategický čitateľ, ktorý sa vie zorientovať v odbornej literatúre, pracovať s textom na úrovni recepcie – percepceie – apercepceie, t. j. vie vyjadriť svoj prvotný dojem z literárneho diela, analyticky prenikať do jeho štruktúry, pričom vie adekvátne využívať vybrané metodologické postupy, sumarizovať zistenia a vyvodiť z nich odborne korektné závery.

Uvedený odborný a didaktický zámer je v súčasnosti už trojročným projektom, v ktorom boli prezentované tri výskumné témy z APVV projektu: prvý tematický blok záverečného zadania, ktorý predstavujeme v tejto štúdii, bol zameraný na interpretáciu prózy J. G. Tajovského *Hlucháň* (2020) a druhý blok na interpretáciu prózy M. Kukučina *Na jarmok!* (2021), pričom oba vychádzali z interpretačného výskumu L. Barnišinovej.⁴ Počas pandémie boli do e-prednášok vložené auditívne

⁴ L. Barnišinová je autorkou východiskových štúdií: *Mravnosť ako atribút utvárania duchovnosti v tvorbe Jozefa Gregora Tajovského (na príklade poviedky „Hlucháň“, 1919)* (2021) a *Diferencovaná duchovnosť v krátkych prózach Martina Kukučina z tzv. jasenovského obdobia* (v tlači), ktoré v čase realizácie inovatívneho hodnotenia boli v tlači. Študenti sa preto nemali možnosť vopred oboznámiť s dosiahnutými výsledkami.

stopy, takže študenti si mohli témy vypočítať podľa individuálnych potrieb a možností (podpora autonómnosti). Interpretačné listy boli dostupné vo worde, aby študenti mohli do formulára priamo vpisovať odpovede a interpretačná štúdia ako výsledok výskumu bola prezentovaná formou podcastu, sprístupneného v LMS. V treťom roku realizácie (2022) sme sa zamerali na metódu blended learning a básnickú zbierku M. Haľamovej *Dar* z publikovaného výskumu I. Hajdučekovej.⁵

Záverečné hodnotenie vo svojich troch fázach (A, B, C) nadviazovalo na prednáškový blok tém, ktoré vychádzali z kľúčových publikácií *Teória literatúry* od Michala Harpáňa (2009) a *Úvod do studia literárnej vedy* od Eduarda Petrú (2000). Počas semestra boli prednášky sprístupňované vo forme prezentácií v LMS v týchto okruhoch: znaková podstata literárneho textu (s interaktívnou interpretačnou časťou), základné literárnovedné pojmy (s aplikáciou v analytickej časti), metodika výskumu literárneho textu (aplikácia v analýze vybranej prózy), zložky literárnej vedy (štúdium vývinu slovenskej literárnej vedy), vývin literárnych druhov a žánrov. Súčasťou realizácie predmetu boli seminárne zadania, radené od nepovinných k povinným, teda od dobrovoľných k bodovo hodnoteným so zameraním na analýzu a interpretáciu básnických či prozaických textov, ich komparáciu, anotovanie odborného textu a recenzovanie umeleckého textu.

Literárnovedné a didaktické metódy. Uplatňovanie konštruktivistických princípov s cieľom formovať strategického čitateľa v záverečnej etape hodnotenia bolo podporené využitím komplexnej metódy EUR ako viacúrovňovej stratégie (Hajdučeková, 2015: 53 – 61) a v rovine bádania analytickým nástrojom bola teória kompozičnej výstavby prozaického textu F. Všetického (1986, 1992).

Konštruktivisticky orientovaný trojfázový model EUR bol realizovaný ako stratégia, t. j. ako viacúrovňové riešenie súboru úloh v odlišných typoch zadaní zameraných na odborný problém. V evokácii ide o reaktualizáciu už osvojených poznatkov (v súhre s afektívnou a psychomotorickou zložkou), ktorá sa realizuje v tvorivej myšlienkotvornej činnosti. Jej charakteristickou zložkou je tzv. kognitívny konflikt, resp. významový či názorový rozpor, ktorý umožní odkrývať doteraz neznáme súvislosti, tzv. slepú škvrtu, a aktivizuje študenta-bádateľa, aby hľadal nové odpovede. V uvedení si významu sa pri riešení problému aktívne využíva komplex kognitívnych, afektívnych aj psychomotorických zručností. Študent vyhľadáva relevantné zdroje, využíva informačno-komunikačné technológie, spracováva a interpretuje informácie (vo vzťahu obsahu a formy), integruje poznatky, ale aj koriguje tzv. miskoncepty, t. j. chybné predstavy, a potom argumentuje a prezentuje výsledky. V reflexii študent prehodnocuje novozískané informácie a usúvzťažňuje ich, porovnáva, konfrontuje na pozadí tzv. prekonceptu,

⁵ Dosiahnuté výsledky budú prezentované v zborníku z 12. medzinárodného interdisciplinárneho sympózia *Stretnutie kultúr*, ktoré sa uskutočnilo na Filozofickej fakulte Univerzity v Novom Sade (2022).

t. j. pôvodného konštruktu vedomostí. Reflexia tak oproti fixácii, ktorá je známa z tradičného transmisívneho vyučovania, nahrádza zaužívané reprodukovanie vedomostí tvorivou činnosťou. Zameriava sa na aplikáciu nových informácií v konkrétnej životnej situácii tak, aby si študent uvedomil hodnotu vedomostí získaných v procese učenia sa.

S konštruovaním významov a kritickým prehodnocovaním informácií úzko súvisia postupy funkčnej čitateľskej gramotnosti. Umožňujú rozvíjať kritické čítanie a kritické myslenie (Tomengová, 2010) a tým rozvíjať vyššie úrovne mentálnych procesov (podľa PISA). Vzhľadom na dištančné vzdelávanie bola stratégia EUR na osi KEMSAKS, t. j. kognitivizácia – emocionalizácia – motivácia – socializácia – axiologizácia – kreativizácia (Zelina, 1996: 22) a spiritualizácia (Ligoš, 2009: 99), ukážkou učenia sa, ktoré je v akademickom vzdelávaní nevyhnutnou súčasťou úspešného štúdia a profilácie budúceho odborníka.

Koncepcia a zámery. Záverečná prednáška, ktorou sa uzavrel predmet a otvorila fáza hodnotenia, bola zameraná na metodiku analýzy a interpretácie prózy *Hlucháň* od Jozefa Gregora Tajovského, predstaviteľa neskoršej generácie slovenského literárneho realizmu. Interaktívnou súčasťou prvej etapy – **evokácie (A)** bolo zadanie, v ktorom študenti preukázali rozhľad v zložkách literárnej vedy. V druhej etape – **uviedenie si významu (B)** vypracovali interpretačný list zameraný na analýzu a interpretáciu prozaického textu s postupmi kritického čítania. V tretej etape – v **reflexii (C)** študenti prehodnocovali svoje dosiahnuté výsledky v konfrontácii s tými, ktoré dosiahla a spracovala v štúdiu autorka prednášky a interpretačného listu, argumentovali a kriticky reflektovali vlastný názor, čím sa aktívne zapojili do literárnovedného diskurzu.

V prvej etape zadania si študenti mohli zvoliť úroveň náročnosti (1 – 3), v druhej, interpretačnej časti bola náročnosť úloh pre všetkých rovnaká a v reflexii, ktorá bola v prvom roku realizácie – v intenciách autoregulácie výkonu – dobrovoľná, boli originálne odpovede ocenené bonusovými bodmi.

A etapa (priebeh: 30. 11. 2020 – 2. 12. 2020 do 14:00)⁶ – 30. novembra 2020 boli v rozvrhovanom čase seminára študentom objasnené inštrukcie k zadaniu, ktoré mali sprístupnené v LMS deň vopred. V prípade, že niečomu nerozumeli, mohli klásť otázky. Po úvodných pokynoch im bola v rovnakom čase sprístupnená prednáška, ktorá vzhľadom na dištančnú formu vzdelávania bola spracovaná formou prezentácie s auditívnymi stopami, ktoré umožňovali regulovať vnímanie hovoreného slova (autonómnosť).

Koncepcia prezentácie e-prednášky s názvom *Interpretácia prózy „Hlucháň“ (odkiaľ a kam)* bola prehľadná a inštruktívne zostavená tak, aby bola

⁶ Spoločný termín bol daný do 02. 12. 2020 do 14:00. V prípade omeškania sa za 5 - 15 min. strhávali 2 body. Pri prekročení 15-minútového limitu omeškania sa úloha hodnotila v obmedzenej miere, t. j. 50 % z bodovej úspešnosti.

návodom, ako postupovať v predinterpretáčnej fáze bádania. Východiskom bol podnet *Predtým než začneme* a po ňom nasledovali štyri body: 1. O autorovi, 2. Hľadanie informácií, 3. Čo sme zistili, 4. Vhodná metodika. Autorka v nich predstavila postup, ktorý sama v bádani uplatnila (metakognitívne postupy). V rámci algoritimizácie predstavila študentom kľúčové zdroje, monografie a štúdie, z ktorých možno čerpať dôveryhodné informácie, porovnávala názory dobovej kritiky so súčasnými výsledkami výskumu, poukázala na kognitívny konflikt v názoroch súčasnej literárnej vedy a formulovala výskumnú otázku: bol či nebol J. G. Tajovský vo svojej tvorbe nábožensky motivovaný, pričom zdôraznila úlohu vhodne zvolenej metodiky výskumu, ktorá je podmienkou úspešnej interpretácie aj argumentácie. Napokon predstavila možnosti interdisciplinárneho prístupu k výskumu prozaického textu, a to využitím metodických postupov z teórie kompozície prozaického textu F. Všetického (1986, 1992) a pojmového aparátu diferencovanej duchovnosti (Hajdučeková, 2013, 2016). Zároveň študentov informovala o príprave interpretačného listu.

Na e-prednášku nadväzovali zadania, ktorých náročnosť bola diferencovaná (Príloha 1). Študenti si v rámci autoregulácie výkonu mohli vybrať z troch úrovní spracovania profilu literárneho vedca, ktorý sa venoval tvorbe J. G. Tajovského. Buď si vybrali literárneho vedca, o ktorom sa v prednáške dozvedeli, a vytvorili koreferát (min. a max. rozsah: 1 – 2 normostrany), t. j. vypracovali štruktúrovanú úlohu č. 1. (*štandardná úroveň spracovania*) za 6 bodov, pričom k nej mohli pridať, podľa vlastného uváženia, aj výberovú úlohu č. 2. (*úroveň pre náročnejších*) a vytvoriť anotáciu štúdie daného vedca, aby získali spolu 8 bodov, alebo si vybrali úlohu č. 3 (*úroveň pre menej náročných*) za 4 body a vytvorili krátky koreferát o tvorbe J. G. Tajovského.

Po odovzdaní zadania z prvej etapy bola realizovaná **B etapa** (2. 12. 2020: od 14:30 – 16:00), ktorá zodpovedala konštruktivistickému štádiu *úvedenie si významu*. 24 hodín pred vypracovaním interpretačného listu bol zverejnený link na prózu J. G. Tajovského *Hlucháň* na Zlatom fonde Sme (online). Interpretačný list bol študentom sprístupnený v LMS na začiatku dvojhodinovej rozvrhovej akcie, čím bol zabezpečený rovnaký čas riešenia. V uvedenom čase boli študenti spolu s vedúcou seminárov pripojení v kanáli MS Teams, aby mohli v prípade potreby konzultovať nejasnosti. Po vypracovaní úloh vložili zadanie do príslušnej zložky v kurze LMS.

Koncepcia interpretačného listu (Príloha 2) bola podriadená ústrednému cieľu, ktorým autorka list uviedla: „Cieľom tohto pracovného listu je ukázať vám, ako možno interpretáciu literárneho diela uchopiť a uvedomiť si rozdiel medzi recepciou a percepciou.“ V 13 úlohách – diferencovaných podľa stupňa náročnosti interpretačných a analytických zručností, so zameraním na porozumenie sémantických a kompozičných súvzťažností a funkčných vzťahov v estetickú

štruktúre – sa autorka sústredila na titul a jeho funkciu, charakteristiku času a priestoru, na introdukciu a charakteristiku hlavnej postavy, nosné motívy a ich anticipačnú funkciu, konfiguráciu postáv, funkciu modlitby, degradáciu postavy, kompozičnú funkciu ústrednej postavy, abstrahovanie témy a idey prózy, potom na návrat k titulu a prehĺbenie jeho interpretácie. Touto 10. úlohou sa ukončila štandardná úroveň analýzy a interpretácie, ktorú by študenti po absolvovaní predmetu mali úspešne zvládnuť, keďže sa na prednáške s teóriou kompozície prozaického textu od F. Všetického už zoznámili a na seminároch ju pri práci s textom aplikovali. Ďalšie tri úlohy boli zamerané na prehodnocovanie názoru literárneho vedca na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti, t. j. kritické čítanie a myslenie, na odhaľovanie medzitextových alúzií na pozadí kultúrnych (kresťanských) kódov a posledná úloha bola zameraná na konfrontáciu prvého dojmu a výsledku interpretácie, t. j. na porovnanie rozdielu medzi svojou recepciou a percepciou. Tieto úlohy boli pre niektorých študentov zložitejšie, keďže si vyžadovali náročnejšie myšlienkové operácie. Úlohy boli rôznorodé: otvorené s krátkou aj s rozvinutou odpoveďou, štruktúrované, polytomické (s výberom jednej správnej odpovede alebo viacerých) so zameraním na analýzu a interpretáciu textu, ale aj tvorivé úlohy vyžadujúce vyššie úrovne mentálnych procesov, napr. abstrahovanie, argumentáciu s využitím čitateľskej skúsenosti či riešenie heuristického problému pri odhalení intertextuality.

Tretia **etapa C** – reflexia bola realizovaná o týždeň, v čase dvojhodinovej prednášky (9. 12. 2020, 14:30 – 16:00). Študenti si vypočuli výsledky výskumnej analýzy a interpretácie vo forme podcastu, ktorý v LMS sprístupnila L. Barnišinová a v dôležitých bodoch porovnali jej interpretačné výsledky s vlastnými. Do systému potom vložili krátku reflexiu, v ktorej zhodnotili, čo nové sa dozvedeli, čo ich v tomto bloku aktivít obohatilo. Za vydarené spätné väzby mohli získať navyše 3 body, ktoré im udeľovala samotná autorka.

Výsledky hodnotenia a klasifikácie. Vyhodnotenie dosiahnutých výsledkov v rámci dištančného vzdelávania malo písomnú formu. Umožnilo študentom opätovne sa začítať, vlastným tempom a vo vhodnom čase, do komentára vyučujúcej. V úvode textu sa opakovane dozvedeli o zásadách *konštruktivizmu* (autonomita – rešpektovanie osobnosti študenta, autoregulácia výkonu – výber z úrovne náročnosti, autoevalvácia – sebahodnotenie), o zámere inovatívnej formy hodnotenia, interpretačných algoritmov a o popularizácii vedeckého výskumu a tiež o organizačnej forme *team teaching*. V úvodnom komentári vyučujúca pripomenula, že jednotlivé zložky mali overovať individuálne štúdium nosných tém prednášok, prácu s odbornou literatúrou, schopnosť transformovať informácie, parafrázovať a prepájať, s dôrazom na uvádzanie a vyhľadávanie zdrojov. Súčasťou výkonu bola aj fáza prehodnocovania, v ktorej študenti odpovedali na otázky: aký výsledok som dosiahol, čo je prínosom môjho učenia sa, akú perspektívu

vo vzdelávaní vidím, ako ma bude posúvať v sebazdokonaľovaní počas celého vysokoškolského štúdia. Zadanie bolo teda nielen viaczložkové, ale aj viacúrovňové.

A etapa: koncepcia zadania overovala prácu s odbornou literatúrou, t. j. vyhľadávanie a spracovávanie odborných zdrojov s dôrazom na korektné uplatnenie citačných noriem. Dôležité bolo, že študent transformoval text a vybral kľúčové informácie tak, aby profil literárneho vedca obsahoval nosné informácie aj literárnohistorický aspekt so zameraním na jeho vedecký prínos (nie na životopis!). Týmto spôsobom sa preverilo semestrálne štúdium viacerých prednáškových tém.

Kvalitatívne vyhodnotenie: Niektoré práce nerešpektovali prednáškové zadanie, ale kopírovali samotnú tému semestrálnej prednášky, v profile autora len reprodukovali informácie zo zdrojov (bez korektného citovania!), niektoré transformovali informácie do vlastných myšlienkových štruktúr so zachovaním algoritmu zdroja. Minimálny počet prác niesol stopu invencie, kde si študenti vytvorili vlastný algoritmus spracovania či vyhľadali ďalšie zdroje. Najväčším deficitom bola práca s citačnou normou a odklon od východiskového zadania. Na viacerých prácach bolo badať, že odborný spôsob vyjadrovania, logické prepájanie myšlienok sú nedostatočne rozvinuté, t. j. štúdium prednáškových blokov bolo počas semestra zanedbávané. Našli sa aj práce, ktoré sa v istom zmysle „recyklovali“, a teda hodnota vypracovania bola značne devalvovaná, niekde až na úroveň neprijateľnosti.

B etapa: koncepcia zadania bola zameraná na usmerňovanú analýzu a interpretáciu, v ktorej bolo dôležité sledovať tvarovanie literárnej postavy, rozvinutie asociatívneho myslenia, ale aj objasňovanie súvzťažností, ktoré sú viazané na kultúrne kódy (kresťanstvo). Dôležitá bola nadobudnutá miera rutiny, ktorá bola predpokladom, že úlohy k vopred prečítanému textu študent zvládne vypracovať v istom časovom limite (štandardne 2 vyučovacie hodiny).

Kvalitatívne vyhodnotenie: Vypracované úlohy odhalili osvojenie si metakognitívnych zručností, napr. asociatívne či analyticky myslieť, abstrahovať a tvoriť syntézu, vidieť literárne javy v súvislostiach a vo vzťahu k štruktúre textu, ale tiež v širšom kultúrnom kontexte. Úspešnosť bola podmienená analyticko-interpretáčnymi zručnosťami a kompetenciami nadobudnutými počas semestra, ktoré boli priebežne hodnotené v nepovinnnej a povinnej zložke predmetu.

C etapa: reflexia odhalila mieru kritickéhoprehodnocovania, keď študent vie pomenovať, čo už vie, čo sa môže (v budúcnosti) dozvedieť, ale najmä to, čo bolo pre neho prínosom, v perspektíve ďalšieho učenia sa a permanentného vzdelávania, teda vie rozpoznávať jeho zmysel. Vidieť súvislosti medzi jednotlivými etapami, vnímať viacúrovňové zadanie a jeho zámer malo byť devízou do kvalitnej reflexie, a tá sa ukázala diferencovane.⁷

⁷ Dlhodobým zámerom v úvode do štúdia literatúry je konštruktívne reagovať na výskum reflexívnych kompetencií (v podmienkach praxe na UPJŠ), ktorý ukázal, že „najväčší dôraz sa v pregraduálnej

Kvalitatívne vyhodnotenie: Niektorí študenti len čiastkovo porovnávali svoju interpretáciu s ponukou, nevedeli abstrahované javy zovšeobecňovať, teda neprešli od indukcie k dedukcii na základe komparácie a metakognície. Iní vedeli posúdiť svoje rezervy a malá časť študentov dokázala odhaliť aj zámer zadania, nazrieť naň z nadhľadu a popritom postrehnúť aj perspektívu, ktorú interpretačný list priniesol. Preto si niektorí, okrem hodnotenia od samotnej autorky (3b), vyslúžili ocenenie vyučujúcej (1 – 2 body).

Na záver experimentálneho zadania bolo zverejnené slovné hodnotenie dosiahnutých výkonov. Vyučujúca v ňom vyzdvihla, že viacerí študenti počas semestra preukázali potenciál, ktorý je ďaleko za hranicou zadaného maxima, a to kvalitou práce alebo príkladným úsilím. Každý mal možnosť overovať svoje kvality alebo kompenzovať slabé miesta, či preukázať eminentný záujem o štúdium vypracovaním nepovinných заданий. Pre každého z nich tu bola možnosť strategicky ovplyvniť konečný výsledok svojho výkonu. Medzi nimi boli študentky, ktorých mimoriadne bodové skóre tvorilo 105 % alebo 142 % , čo svedčí o ich odbornom záujme i nadpriemerných kompetenciách. Naopak, boli i takí, ktorých výkon nedosiahol ani požadované minimum. Konečný bodový výsledok bol prístupný v akademickom systéme AIS v zložke priebežné hodnotenie, a tak študenti mohli sami pre seba posúdiť vynaloženú námahu a jej výsledok, odlíšiť hodnotenie od klasifikácie.

Záverečného hodnotenia v predmete *úvod do štúdia literatúry* sa v zimnom semestri 2020 zúčastnilo 68 študentov (z toho 11 študentov 2. ročníka opakovalo predmet). Konečné pozitívne hodnotenie, po súčte všetkých bodov z povinných zložiek hodnotenia (100 % = 63 bodov, min. 50 %, t. j. 31,5), ale aj z nepovinných zložiek (išlo o nepovinné zadania, tzv. bonusové, zamerané na stratégiu štúdia a osobnú zaangažovanosť v predmete)⁸ dosiahlo 47 študentov (61,12 %).

Klasifikačný výsledok hodnotenia (stupeň/počet študentov): A/4, B/3, C/14, D/13, E/13 a FX/21.⁹ Do úvahy o neúspešnosti vstupuje fakt, že išlo o študentov prvého ročníka, ktorí na vysokoškolské štúdium boli prijatí bez prijímacích skúšok, na základe výsledkov prijímacieho konania a stredoškolské štúdium ukončili maturitou, ktorá sa po polroku pandémie uzatvárala prevažne priemerom známok.

príprave kladie na kompetencie odbornopredmetové a psychodidaktické a minimálny na kompetenciu reflexie vlastnej činnosti [...] Aby však mohol študent nazerať objektívne na svoje konanie v edukačnom procese, je potrebné viesť ho systematicky ku kvalitnej reflexii svojho konania a k jeho objektívnemu hodnoteniu“ (Orosová et al., 2018), (Petříková/Orosová, 2019: 2).

⁸ Výsledné hodnotenie zahŕňalo viacero zložiek: odborné aktivity (3 b), povinné zadania (30 b), záverečné zadanie (30 b), t. j. 63 bodov.

⁹ Trom študentom bolo udelené X, pretože sa počas semestra výučby nezúčastnili, predmet ani čiastkovo neabsolvovali.

Priemerná úspešnosť inovatívneho hodnotenia kompetencií bola v **A** fáze **70,54 %**:

zadanie č. 1: 56 študentov, úspešnosť 67,86 %;

zadanie č. 2: 7 študentov, úspešnosť 93,75 %;

zadanie č. 3: 1 študent, úspešnosť 50 %.

Priemerná úspešnosť v **B** fáze bola **46,48 %** (zo 68 študentov sa B fázy zúčastnilo 66).

Priemerná úspešnosť v **C** fáze bola **30,99 %** (zo 68 študentov sa C fázy zúčastnilo 57 študentov, 10 študenti reflexiu neodovzdali).

Celková úspešnosť: **49, 34 %**.

Reflexia a sebakritické hodnotenie niektorých študentov ukázalo, že vedľa, v čom ich zadanie a predmet obohatili, v čom sa chcú zlepšiť, lebo si uvedomujú svoje rezervy. Niekoľko anonymných príkladov (v pôvodnom znení) potvrdzuje, že študenti prvého ročníka majú potenciál kriticky čítať aj kriticky myslieť:

a) Výsledný podcast PaedDr. L. Barnišinovej mi vo veľkej miere pomohol nahliadnuť na text z iného uhla pohľadu. [...]

Myslím si, že vo vypracovanom liste som vo veľkej miere súhlasil s teraz vypočítaným výkladom. Vo svojich odpovediach som naznačil, že názov má aj anticipačnú funkciu, presne tak ako pri iných dielach. Avšak som si neuvedomil správny prenesený význam slova hlucháň. Predpokladal som, že toto hanlivé ironizujúce slovo by mohla byť nejaká skrytá kritika vyššie postavených ľudí, ktorí riadia dobovú vojnu. Späťne som si však všimol, že by to nemohlo spĺňať túto funkciu, pretože to nie je príznačné na dobové písanie v našich krajoch.

Priznávam, že som si veľa vecí v textoch nevšimol. L. Barnišová spomína rôzne spôsoby ponížovania postavy, ktoré z textu zrejme vyplývali. Uniklo mi prirovnávanie hlavnej postavy k zvieratám ako hodnotiaci element z rozprávačovej strany. Myslel som si, že na začiatku autor nezaujme kritický postoj a len opisuje okolnosti, bez dôkladného vysvetľovania.

Súhlasím aj s názorom že Tajovský využil kresťanské motívy, avšak tvrdil som, že sú to len akési detailnejšie opisy danej situácie. Sakrálny element som nebral do úvahy v takej miere, že by spĺňal nejaký hlbší zmysel, a predovšetkým som nepredpokladal, že by mohol znamenať nejakú skrytú symboliku. Dovolím si nesúhlasiť s postmortálnym pomenovaním postavy, myslím si totiž, že smrť protagonistu neovplyvnila jeho mienku v pohľade vojakov. Juro Kotliak, ako to spomínala L. Barnišinová sa dostáva na úroveň otca, kedy si ho každý uctieva a váži. Teda práve táto skutočnosť ovplyvnila mienku o ňom a nie jeho smrť.

- b) Ja osobne sa budem viac zameriavať na každú vetu, ktorá sa v danom diele nachádza akými možnými spôsobmi sa dá interpretovať a v neposlednom rade sa zameriam aj ja na dielo ako celok. A tiež ma to obohatilo práve o interpretáciu titulu, ktorý je veľmi dôležitý a záväzný pre každé dielo. Prijala by som takéto aktivity aj v ďalšom semestri, pretože si myslím, že sú zaujímavejšie a taktiež sa z nich viac naučíme, pochopíme hlavne využijeme v budúcnosti.
- c) Vo svojej podstate som sa vo vykreslení hlavnej postavy a v sakrálnom nádychu celého diela zhodla s autorkou štúdie PaedDr. L. Barnišovou, PhD. Prvky legendickosti mi v tak krátkom časovom rozmedzí, ktorý sme mali na vypracovanie interpretácie, ušli. Vo fáze percepcie som pochopila dielo hlbšie, preskúmala časti textu, ktoré mi vo fáze recepcii neboli jednoznačné. Podcast mi veľmi pomohol v celkovom pochopení diela Hlucháň a v uvedomení si jednotlivých skutočností skrytých v texte.
- d) Po vypracovaní interpretačnej časti zadania a vypočutí si výskumnej analýzy p. PaedDr. L. Barnišinovej, PhD. som sa len utvrdila v tom, že kvalitné literárne dielo je ako mrakodrap. Autor – architekt rozvrhne svoj plán do poschodí a záleží na schopnostiach a pohľade čitateľa, ako vysoko sa vyšplhá, koľkoraké asociácie, konotácie a skryté významy v texte objaví a obnaží. [...]
Summa summarum, interpretácia a následná možnosť komparácie vlastných výsledkov s odborným výskumom ma (verím) výrazne posunuli na mojej ceste na vrchol „mrakodrapu“. Som však presvedčená, že interpretačné možnosti textu sú také kolosálne, že ani samotný autor nestojí na jeho vrchole, keďže spisovateľ často vytvára dielo, ktoré ho svojou sémantikou presahuje. Vzájomnou komparáciou našich výskumných výsledkov si však vytvárame pomyselný výťah, ktorým sa navzájom posúvame vyššie a vyššie.
P. S. : Nedá mi nepochváliť nádherný vizuál úvodnej prezentácie, bol naozaj krásny, jemný, pútavý a originálny 😊
- e) Konfrontovať svoje názory s inými, prečítať si rôzne interpretácie textu viacerých literárnych kritikov mi pomohlo rozšíriť moje interpretačné zručnosti a myslím si, že z toho môžem čerpať aj v budúcnosti.
Zaujímavým a novým prvkom pre mňa bolo vyjadriť prvotný pocit z textu, postupne pri dôkladnej interpretácii objavovať nové súvislosti, jednoducho som si uvedomil nový pohľad na text.

- f) Som veľmi rada, že som mala počas celého semestra možnosť nachádzať v textoch niečo, čo som pred tým nevidela, čo som prehliadala. Počas rôznych zadaní som si postupne upevňovala nielen moje získané vedomosti, ale menil sa aj môj pohľad na texty. Od zadania k zadaniu som nachádzala iné zaujímavosti a záhady, ktoré sa v ukážkach objavovali, ale ako bežný čitateľ (dovtedy bez získaných informácií) som si ich nevšímala.
- g) Pri zadaní A som si vybrala vypracovanie koreferátu, teda štandardnú formu spracovania. Avšak musím uznať, že toto zadanie bolo pre mňa v mnohých smeroch veľkou výzvou. Samotné hľadanie overených a hodnoverných zdrojov bolo jedným z najväčších problémov. Práve vďaka tejto skúsenosti som zistila, že nájdenie zdroja, ktorý obsahuje plnohodnotné a cenné informácie je v dnešnej dobe, preplnenej mnohými polopravdivými výroky, priam zázrakom. Spracovanie nájdenej odbornej literatúry a pretavenie daného textu do hutného obsahu na úrovni, bolo rovnako náročnou, no obohacujúcou úlohou.
- h) Záverečné aktivity spojené s interpretáciou prózy „Hlucháň“ pre mňa boli značne obohacujúce. Už počas semestra som mala možnosť oboznámiť sa s interpretáciou literárnych diel, ktorú som si veľmi obľúbila, a možnosť usmerňovanej analýzy v interpretačnej snahe prostredníctvom virtuálneho dialógu dopadla nad moje očakávania – a to aj napriek miernym obavám zo spomínanej virtuálnej formy.

Záver. Úspešní študenti v predmete (61,12 %) po absolvovaní inovatívnej formy hodnotenia v *úvode do štúdia literatúry* nadobudli kritický pohľad nielen na osvojené vedomosti, ale aj na získané zručnosti pri práci s odbornou literatúrou a umeleckým textom. Overili si, ako vedia aplikovať jednoduché metodické postupy pri analýze a interpretácii textu, ale aj akú skúsenosť majú s voľbou stratégií, ktoré vedú od čitateľskej recepcie až k aperpcii, od kritického a strategického čitateľa až ku kompetenciám bádateľa. Výsledky z prvého projektového experimentu v zimnom semestri akademického roka 2020/2021 ukázali, že účinok tvorivých zadaní – záverečné zadanie s úspešnosťou 49,34 % – je formatívny a motivuje k rozvíjaniu uvedomelého prístupu k literárnovednému hodnoteniu literárneho textu a umeleckej metódy autora.

LITERATÚRA

- Barnišinová, L. (2021). Mravnosť ako atribút utvárania duchovnosti v tvorbe Jozefa Gregora Tajovského (na príklade poviedky „Hlucháň“, 1919). *Slovenská literatúra*, 68 (1), 53 – 62. <https://doi.org/10.31577/slovlit.2021.68.1.4>
- Hajdučeková, I. (2015). *Inovativnosť foriem a metód v zážitkovo-komunikačnom modeli vyučovania literatúry*. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.
- Hajdučeková, I. (2016). *Duchovnosť v (re)interpretácii diel slovenskej literatúry*. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.
- Hajdučeková, I. (2013). Metodologické východiská vo výskume spirituality a metaempirickej dimenzie literárnej skutočnosti. *Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education*, 1 (4), 15 – 20. <https://religious-and-sacred-poetry.info/wordpress/wp-content/uploads/2015/04/RASP-2013-no-04-4.pdf>
- Harpáň, M. (2009). *Teória literatúry*. ESA.
- Ligoš, M. (2009). *Základy jazykového a literárneho vzdelávania I. Úvod do didaktiky materinského jazyka a literatúry*. Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku.
- Petriková, K., Orosová, R. (2019). Sebareflexívne kompetencie študentov učiteľstva v praktickej profesijnej príprave. *Edukácia*, 3 (2) 153 – 160. https://www.upjs.sk/public/media/21787/Petrikova_Orosova.pdf
- Petrů, E. (2000). *Úvod do studia literární vědy*. Rubico.
- Tomengová, A. (2010). *Čitateľské stratégie zlepšujúce schopnosť učiť sa*. Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave.
- Všetička, F. (1986). *Kompozícia: o kompozičnej výstavbe prozaického diela*. Slovenský spisovateľ.
- Všetička, F. (1992). *Stavba prózy*. Vydavatelství University Palackého.
- Zelina, M. (1996). *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa (metódy výchovy)*. 2. vydanie. IRIS.

Pramene

- Tajovský, G. J. (1956). Hlucháň. V K. Rosenbaum (Ed.), *Dielo V. Rozprávky z Ruska – Obrázky – Úhrabky* (str. 27 – 38). Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.

Ивица Хајдучекова, Ливија Барњишинова

ИНОВАТИВНИ ОБЛИЦИ ОЦЕЊИВАЊА У ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ

Резиме

Студија представља резултате иновативног облика оцењивања који је реализован у предмету Увод у студије књижевности (студијски програм комбинаторни словачки језик и књижевности) у оквиру програма студирања на даљину уз подршку портала за е-учење LMC MOODLE Универзитета у Кошицама током пандемије у академској 2020/21. години. У фазама конструктивног модела EUR верификоване су стечене вештине ученика: потрага за истраживачким ресурсима, избор кључних информација и њихова трансформација помоћу алгорита, примена интерпретативних вештина у методолошкој анализи текста прозе, односно критичко вредновање доприноса образовања и резултата. Укупна стопа успешности експерименталне процене од 49,34 одсто и писани облик саморефлексије указали су на формативни ефекат конструктивистичке методе у процесу развоја књижевне анализе и интерпретативних способности студената 1. године основних студија.

Кључне речи: конструктивизам, EUR, e-learning, Јозеф Грегор Тајовски, структурна анализа и тумачење

Ivica Hajdučeková, Lívia Barnišinová

INNOVATIVE FORMS OF EVALUATION IN HIGHER EDUCATION

Summary

The study presents the results of an innovative form of assessment that was implemented in the subject introduction to the study of literature (Slovak language and literature study program in combination) within the distance form of education - with the support of the e-learning portal LMS MOODLE UPJŠ in Košice – during the pandemic in the academic year 2020/2021. In the phases of the EUR constructivist model, the students' acquired skills were verified: searching for professional resources, selecting key information and transforming it using an algorithm, using interpretation skills in methodically guided analysis of prose text, critically evaluating the benefit of learning and the results achieved. The overall success rate of the experimental evaluation was 49.34% and the written form of self-reflection pointed to the formative effect of the constructivist method in the process of developing literary thinking and interpretation competencies of students in the 1st year of bachelor's studies.

Keywords: constructivism, EUR, e-learning, Jozef Gregor Tajovský, structural analysis and interpretation

Prílohy

Príloha 1. Znenie zadaní v etape A

1. a) vytvorte krátky vstup, v ktorom predstavíte vývin literárnej vedy na Slovensku: uhol pohľadu si zvolte podľa uváženia – určujúca je jeho funkcia; (využite zadanie zo semestrálnej prednášky č. 3) (2b)

b) spracujte charakteristiku vedeckého výskumu vybraného literárneho vedca, (2b)

c) využite pritom dostupné študijné zdroje: Teória literatúry M. Harpáňa a Dejiny slovenskej literatúry I. Sedláka a kol. (príp. stránku Litcentra)

d) vytvorte podľa bibliografických noriem zoznam použitej literatúry. (2b)

e) vypracovaný koreferát vložte do moodle. (spolu 6b)

2. Úloha pre náročnejších: k 1. úlohe pridajte krátku anotáciu štúdie vedca, o ktorého ste prejavili záujem (rozsah: 300 slov); (+ 2 b; spolu 8b).

3. V krátkom profile autora si zvolte uhol pohľadu – literárnohistorický (zaradenie autora do genézy slovenskej literatúry) alebo literárnoteoretický (zaradenie tvorby do genologického systému) alebo literárnokritický (literárnokritické hodnotenie prínosu autora do poetiky realizmu) – a tomu podriadte všetky zložky koreferátu, t. j. urobte transformáciu získaných informácií o tvorbe autora (4 body).

Príloha 2. Interpretačný list v etape B

Milí študenti,

na nasledujúcich stranách pracovného listu vás chcem usmerniť v interpretácii prózy J. G. Tajovského „Hlucháň“. Cieľom tohto pracovného listu je ukázať vám, ako možno interpretáciu literárneho diela uchopiť a uvedomiť si rozdiel medzi recepciou a percepciou.

Verím, že budete tvoriví a už teraz sa teším na výsledky vašich interpretácií.

Po prečítaní prózy J. G. Tajovského „Hlucháň“ si zapíšete svoj prvotný dojem (fáza recepcie).

Spracujte nasledujúce zadanie, odpovedzte na otázky či podnety (niekde je výber z viacerých správnych odpovedí), ktoré vás povedú k odhaleniu hlbších súvislostí:

1. Pristavte sa pri titule prózy: vysvetlite funkciu úvodzoviek a konotácie významov, ktoré vyjadrujú (2b).

2. Vyberte, ktorý z nasledujúcich druhov titulov od Františka Všetického je príznačný pre titul „Hlucháň“ (1b):

- a) Temporálny (autor v ňom kladie dôraz na časovú kategóriu vo sfére tematickej aj v stavebnej oblasti)
- b) Protagonistický (literárne dielo ho dostáva podľa hrdinovho mena, označenia, poslania, funkcie alebo spoločenského postavenia)
- c) Metaforický (je zložený na konfrontácii javov a predstáv, na ich zástupnosti)

3. Charakterizujte čas a priestor, ktorý autor v próze uplatnil (2b).

4. Prečítajte si introdukciu prózy:

„Gazdovský sluha v obďalečnej doline a dedine oravskej, ženatý, otec. Rokov - ? Ktože ho vie, koľko. Vraj dvaštyridsať. Kedysi ho za vojaka nevzali, oženil sa a robil a žil po biede, ako druhí ľudia. Razom rozchýria, že je vojna. Gazdovi dvaja zatia i druhí z dediny už išli, a Juro len počúva, že je ozaj vojna, a nevie, čo je to. Iba sa zhovára večerami so ženou a deťmi, že zlé niečo, keď i v kostole sa modliavajú: ‚Od hladu, moru a vojny – vyslobod’ nás, Pane!’ a z obrázkov, ktoré v meste na jarmoku v panoráme videl, keď sa so ženou, ešte dievkou, za ruky vodili, predstaví sa mu obraz, že sa tam chlapi strieľajú, rúbajú, koľú...“ (s. 27)

- a) Z introdukcie vytvorte nosnú charakteristiku hlavnej postavy (1b).
- b) Vypíšte kľúčové motívy, ktoré sa v introdukcii vyskytujú, a predvídajte ich význam v téme (1b).

5. Zaradte hlavnú postavu do konfigurácie postáv, t. j. poukážte na určujúce vzťahy (2b).

6. Vyčleňte v sujete fázu krízy:

- a) Napíšte, akým spôsobom autor vyhrocuje vzťahy medzi postavami (1b).
- b) Akú funkciu má v tejto fáze modlitba? Vyberte z nasledujúcich možností a argumentujte (1b):
 - Náučnú – má za úlohu poučiť o niečom
 - Detenzívnu – jej funkciou je zmierniť napätie v sujete
 - Tenzívnu – jej funkciou je zvýšiť napätie v sujete
 - Metaforickú – autor ňou chce odkázať na čosi iné

7. Prečítajte si nasledujúce úryvky a napíšte, ako autor mení pozíciu hlavnej postavy textu (2b):

a) „Juro by sa zložil pri dverách a sedel na holej hline, na ktorej chlapi aj spávali, kladúc si pod hlavu svoje tornistry. Noví chlapi nesmelí, Juro pohotove. Hluchý, nerozumie, nevraví a plachý uhýba sa každému, sťahujúc sa do kľbka ako slimáčik.“ (s. 31)

b) „Nate zemiačik, nahol sa mu nad ucho mladý neprajník, ktorý pred chvíľou vrel: Daj zo svojich, a podával dva ako päste. Pánboh zaplať! Pokrútil Juro hlavou, že nechce. No nate, keď dávam...Už som sa prežehnal, nebudem. A Juro nevzal.“ (s. 32)

c) „Juro sa domyslel. Zabil klincom zemlianku, navláčil dreva, nadriapal zemiakov, a keď chlapi doniesli z dediny kotlík, zemiakov nielen napiekol bez vody pod starým hrncom, ale i nabieli a v kotlíku navaril. „Takých som vám, oravských!“ vítal natešený kamarátov, predkladajúc posolené, sypké zemiaky, čo označoval slovom „oravských“, a tešil sa pochvalám ako dobrá kuchárka.“ (s. 35)

d) „Radi sme ho mali ako otca. I pristalo mu to: vek, kde-tu aj šedivý vlas, medená chudá tvár, ktorú mu vše vyholili, ako kaplánovi, i pod nosom, i na krku, pod zátylkom. (s. 37)

8. Prečítajte si finále prózy a zamyslite sa, ktoré tvrdenie o hlavnej postave je správne?

„Ako po prvé šli kamaráti na poľnú stráž, odťali v horičke poriadneho dubca, okresali kríž a Ondro, doma valach, chytil sa vyrezať naň kriváčikom umučeného Krista, za čo sme ho prezvali „majstrom“, a druhí, ktorí znali písať, vyrezali a vypálili meno i deň smerti: „Tu spočíva...“ a prosili sanitárov, aby kríž zahradili Jurovi nad hlavu.“ (s. 38)

Juraj Kotliak je (1b):

- a) anticipačná postava, ktorá na začiatku literárneho diela predniesla tézu a tá sa v ďalších častiach zrealizovala.
- b) kontrovertná postava, ktorá sa v záverečnej časti literárneho diela zmenila na svoj pravý opak.
- c) postmortálna postava, ktorá svojou posmrtnou existenciou ovplyvňuje existenciu živých postáv.
- d) postillon de mort – postava, ktorá je poslom smrti.

9. Doplňte tému a hlavnú myšlienku (ideu) prózy „Hlucháň“ (2b):
- a) V próze „Hlucháň“ autor predstavil život na fronte, v ktorom.....
 - b) Hlavnou myšlienkou prózy je morálne posolstvo:

10. Opätovne sa zamyslite nad titulom prózy: dokážete prehĺbiť alebo zmeniť pôvodnú interpretáciu jeho významu? (1b)

11. Literárna vedkyňa Marcela Mikulová pripodobňuje hlavnú postavu k novodobému svätcovi. Uvažujte a argumentujte (2b):

- ak je svätcom ten, kto je verejne uctievaný, pretože konal a miloval dobro, heroickým spôsobom svedčil o láske ku Kristovi a prejavom svätosti je predovšetkým zázrak alebo zázračný čin vykonaný počas života aj po smrti, je zbožný a horlivý vo viere, má bezchybnú mravnosť, ničím nepoškvrnené cnosti, má zásluhu na šírení náboženstva a pod., môže mu byť k nemu pripodobnený aj Juro Kotliak?

12. Uvažujte, či sa pri práci s postavami autor inšpiroval nejakým biblickým motívom; ak áno, argumentujte (2b).

13. Vráťte sa k prvému dojmu z prózy a uveďte, či je rozdiel medzi prvotným dojmom a výsledkom interpretácie (medzi recepciou a percepciou). (1b)

Spolu: 22 bodov